

SİGARA, ALKOL VE UYUŞTURUCU KULLANAN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

İbrahim Yıldırım*

ÖZET : Bu çalışmada sigara, alkol ve uyuşturucu kullanan üniversite öğrencileri bireysel ve ailesel bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmaya 666 kız ve 552 erkek olmak üzere toplam 1218 üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 23.22'dir. Öğrencilere ilişkin veriler araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan bir bilgi toplama formu ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde Ki-kare (x2) istatistiğinden yararlanılmıştır. Cinsiyet, dindarlık düzeyi, ailenin algılanan SED'i ve ailesel değişkenlere göre grupların kimyasal madde kullanma oranları arasında manidar farklar bulunmuştur. Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: sigara, alkol, uyuşturucu

ABSTRACT: In this study, university students who have been using tobacco, alcohol and illicit drug were examined according to some individual and familial variables. The sample of the study included totally 1218 university students (666 women, 552 men). A questionnaire developed by the researcher was utilized in this study. The data were analyzed by Chi-Square (x2) test. The findings have shown that the rate of using illicit drug, tobacco, and alcohol by students differed according to gender, religiosity levels, perceived socio-economic status, and some familial variables. The findings are discussed in the light of related literature, and some suggestions are made.

KEY WORDS: tobacco, alcohol, illicit drug

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, sigara, alkol ve/veya uyuşturucu kullanan gençleri bazı özellikleri ile betimlemek ve böylece, psikolojik hizmet sunan psikiyat, psikolog ve psikolojik danışmanlar ile anababalar, öğretmenler ve diğer ilgililerin dikkatini gençlerin bu özellikleri üzerine çekmektir.

Sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı gençliğin en ciddi sorunlarından birisi haline gelmiştir. Öyle ki, başına yansıdığı kadarıyla, son bir yıl içerisinde aşırı dozda uyuşturucu alınması sonucu onlarca genç hayatını kaybetmiştir. Anlaşılan, kimyasal madde bağımlısı yüzlerce insan da büyük risk altında bu-

lunmaktadır. Sigara, alkol ve uyuşturucu kullananların oranında artışların olduğu tahmin edilmekle birlikte, bu konuda sağlıklı bilgiler bulunmamaktadır. Dahası, Devlet İstatistik Enstitüsü'nde bu konuda ülke çapında bir bilgiye de rastlanmamıştır. Yapılan bireysel araştırmaların sonuçlarının ise pek fazla dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü bu konuda, polisiye bazı önlemlerin yanısıra, 18 yaşından küçükler için alkolün içki satışının yasaklanması ve toplu halde bulunan yerlerde sigara içilmesinin yasaklanması dışında, devlet eliyle oluşturulmuş ve uygulamaya konulmuş bir politikadan söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Oysa, bireyin kötü alışkanlıklardan korunması amacıyla devlet eliyle oluşturulacak ve uygulanacak psikososyal ve eğitimsel bazı politikalara da geksinim duyulduğu anlaşılmaktadır.

İlaç bağımlılıkları içerisinde en yaygın olanı sigara kullanımı [1] olmakla birlikte, kısa vadede, eroin, esrar...gibi fizyolojik, sosyal ve psikolojik bağımlılık yaratan maddelerin olumsuz etkilerinden söz etmek mümkündür. Derecesi ve türü ne olursa olsun, bağımlılık yaratan ve son tahlilde bireyin ruh ve beden sağlığı ile sosyal yaşamını olumsuz etkileyen bu maddelerin üretimi, tüketimi ve yarattığı sonuçlar ile mücadele bir bütün olarak düşünülmeli, bu anlayış çerçevesinde politikalar üretilmelidir. Bu yönde oluşturulacak politikalarda, madde bağımlısı bireylerin aile yapıları ve aile içi sorunları, eğitim düzeyleri, sosyal çevreleri ve sosyal destek sistemleri, psikolojik özellikleri, zorlanmalı durumlar karşısında kullandıkları başa çıkma stratejileri vb. dikkate alınmalıdır.

Yapılan bazı çalışmalar sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının nedenleri üzerinde yoğunlaştırılmıştır. Yazgan-İnanç [2] gençlerin sigara içme davranışlarını belirleyen sosyal ve psikolojik bazı faktörler olduğunu belirterek, gencin ailesinin sosyo-ekonomik düzeyi, kişilik özellikleri, anne ve babanın sigara içmesi ve kitle iletişim araçları (medya) gibi faktörlerin bireylerin sigara içme eğilimini güçlendirdiğini; yine okul ortamı ile ilgili çok sayıda değişkenin, gencin arkadaşlarının sigara içme ile ilgili değer yargıları ile sigaraya karşı tutumlarının gençlerin sigaraya başlama veya sigara içmeyi sürdürmelerine doğrudan etki eden faktörler

* Yrd. Doç. Dr. İbrahim Yıldırım, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.
e-mail: iyil@eti.cc.hun.edu.tr

olduğunu belirtmektedir. Smith, Abbey, Scott [3] ise yaptıkları bir çalışmada alkol kullanmanın başlıca dört nedeninden söz etmektedirler: (a) Alkol kullanmayı zorlanmalı durumlarla başa çıkmanın bir yolu olarak görmek; (b) bir grubun üyesi olmaya duyulan ihtiyaç; (c) kendini sosyal güvende hissetmenin bir aracı olarak görmek; ve (d) hoş duygular yaşamak. Bir başka çalışmada, Johnson ve Pandina [4], gençlerin, alkolü, birtakım problemler ve stres durumlarıyla başa çıkma yolu olarak gördükleri için kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin sigara, alkol ve kimyasal madde kullanımı ile ilgili risk faktörleri üzerinde duran Krieger, Baldwin, Scott [5] ise sigara, alkol ve kimyasal madde kullanma nedenleri arasında akran baskısı ile bireyin ailesinde bu tür madde kullananların bulunmasının önemli faktörler olduğunu belirterek, erkeklerin kızlara göre daha çok akran etkisi altında kaldıklarını vurgulamışlardır. Foxcroft ve Lowe [6] içki problemi olan ve kesinlikle içkiye karşı olan bireylerin aile yapılarını ve sosyal niteliklerini inceleyerek, optimal aile yapısının gençlerin alkol kullanmalarına karşı önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Üniversite öğrencileri arasında alkol, sigara ve uyuşturucu kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen Adelekan, Abiodun ve ark. [7], erkekler arasında içki ve tütün kullanımının daha yaygın olduğunu belirterek, uyuşturucu kullanımı ile poligami aile geçmişi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu ifade etmişlerdir. Yine, Johnson ve Pandina [8] bireyin yaşadığı olumsuz duygusal problemler ve bireyin ailesinin alkolik bir geçmişe sahip olması ile bireyin alkol kullanması arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. Kraft ve Rise [9] zevk alma arayışı (sensation seeking) ile alkol, sigara kullanma ve cinsel davranış arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Sussman, Dent ve ark. [10], 15-16 yaşlarındaki öğrenciler üzerinde yaptıkları bir çalışmada, alkol ve sigara kullanımında, aile içi çatışmalar, kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunlar ile bazı demografik değişkenlerin önemli rol oynadığını vurgulamışlardır.

Hupkens, Knibbe ve Drop [11] Avrupa Topluluğu ülkelerindeki alkol tüketimini yaş, cinsiyet ve eğitim değişkenleri açısından incelemişlerdir. İnceleme sonucunda Avrupa'nın güneyinde yer alan ülkelerde daha çok bira, kuzeyindeki ülkelerde ise şarap tüketildiğini ifade etmişlerdir. Tüm Avrupa Topluluğu ülkelerinde şarabın daha çok yemeklerle birlikte tüketildiğini belirterek, yaşlıların daha çok şarap, gençlerin ise bira kullandıklarını; eğitim düzeyi yüksek insanların yeni içkileri kullanmalarına karşın, eğitim düzeyi düşük kimselerin daha çok eskiden beri kullanmakta oldukları içkileri kullanmaya devam ettiklerini vurgulamışlardır. Sekiz ülkeden seçtikleri üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma yapan Lindman ve Lang [12], tüm kültürlerde saldırgan davranışlar ile içki arasında bir bağlantı göz-

lemlediklerini, ancak kültürlerin içki tercihleri ile kullanım sıklığının farklı olduğunu; bunun yanısıra alkol kullananların saldırgan davranışlarının o kültürdeki geleneksel özellikler ve çevresel faktörlerle de ilişkili olduğunu belirtmektedirler.

Boyer [13] bir ailenin karşılaşabileceği en önemli sorununun kimyasal bağımlılık sorunu olduğunu belirterek, ana veya babası kimyasal bir maddeye bağımlı olan çocukların diğer çocuklara kıyasla dört kat daha fazla risk altında olduklarını, gelişimlerinin engellendiğini, kötü alışkanlıkları öğrenme eğilimlerinin arttığını, eşlerin rollerini gereği gibi yerine getiremediklerini, ana baba ile çocuklar arasındaki sınıırın bozulduğunu, çocuklarda sıklıkla kompulsif bağımlılık görüldüğünü, tüm aile üyelerinde düşük bir benlik kavramı olduğunu, aile üyeleri arasında duygusal ve fiziksel engeller oluştuğunu vurgulamaktadır. Suman ve Nagalakshmi [14] yaptıkları bir çalışmada, alkol bağımlısı kişilerde ileri derecede nevroitik ve psikotik belirtiler, alkolik kişilerin eşlerinde ise düşük düzeyde dışa dönüklük ve ileri derecede nevroitizm görüldüğünü ifade etmişlerdir. Curry [15] Singapur'da alkol tüketiminin sürekli arttığını, alkol tüketiminin bazı hastalıkların yanısıra, trafik kazalarına neden olduğunu, iş verimini düşürdüğünü ve ölümlere yol açtığını vurgulamaktadır. Welsh, Buchsbaum ve Kaplan [16] alkoliklerin, alkolik olmayanlara göre yaşam kalitelerinin daha düşük olduğuna dikkat çekmektedir.

Anlaşılabileceği gibi, bağımlılık yaratan her türlü alışkanlığın kazanılmasında, aile ilişkileri, çevresel faktörler, bireyin kişilik özellikleri ve psikolojik faktörlerin rolü vurgulanmaktadır. Sonuçta, madde bağımlısı kişiler bedensel, ruhsal ve sosyal yönden risk altındadırlar. Bu nedenle Türk üniversite öğrencilerinden sigara, alkol ve uyuşturucu kullananların bazı değişkenler açısından incelenmesi ve bu alışkanlıkları genellikle hangi dönemlerde ve nasıl kazandıklarının bilinmesi kimyasal madde kullanma alışkanlığının kazanılmasıyla mücadele bakımından önemli görünmektedir.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Kapsamına Alınan Bireyler

Araştırmanın kapsamına 1996 yılında, Ankara'da bulunan Gazi Üniversitesi'nden 418; Hacettepe Üniversitesi'nden 424; ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden 376 olmak üzere toplam 1218 öğrenci alınmıştır. Örnekleme oluşturan öğrencilerin yaklaşık olarak %47'si fen bilimlerinden, %53'ü sosyal bilimlerden alınmış; grubun yaklaşık %55'i kadın, %45'i erkektir. Öğrencilerin tümü bekarlıdır. Evli, dul veya boşanmış olanlar örnekleme dahil edilmemiştir. Öğrencilerin %96'sı 20-25, %4'ü ise 26 ve daha yukarı yaşta olup yaş ortalamaları 23.22'dir.

2.2 Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin dindarlık düzeyleri, kimyasal madde kullanmaları, bireysel, ailesel nitelikleri ile kimyasal alışkanlığı hangi dönemlerde ve nasıl kazandıklarına ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan 33 soruluk bir bilgi toplama formu ile elde edilmiştir.

2.3 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanabilmesi için üniversitelerin son sınıflarında derse giren öğretim üyeleri ile görüşülmüş, araştırmanın amacı ve uygulamanın nasıl yapılacağı konusunda öğretim üyelerine bilgi sunulmuştur. Daha sonra öğretim üyelerinden uygulama için randevu alınarak sınıfta araştırmacı tarafından öğrencilere bilgi toplama formları dağıtılmış, gerekli açıklamalar yapılarak formu doldurmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin forma isim, adres veya bölüm yazmaları istenmemiştir. Böylece öğrencilerin sorulara daha doğru cevap verecekleri düşünülmüştür.

2.4 Verilerin Analizi

Araştırmada sigara, alkol ve uyuşturucu kullanmakta olduklarını ifade eden üç grup öğrenci, bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Farklı derecelerde kimyasal madde kullanan öğrenciler ile bağımsız değişkenlerin çapraz dağılımları çıkartılarak, dağılımlara ilişkin sayı ve yüzdeler verilmiş, yüzdeler arasındaki farkların kontrolü Ki-Kare (χ^2) istatistiği ile yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablolarda özetlenerek yorumlanmıştır. Analizlerin yapılmasında STATVIEW istatistik paket programı kullanılmış ve araştırmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, farklı derecelerde de olsa sigara, alkol ve uyuşturucu kullanan üniversite son sınıf öğrencileri, cinsiyet, algıladıkları sosyo-ekonomik düzey, dindarlık düzeyleri, ailesinin dindarlık düzeyi, ailesinde kimyasal madde kullanan olup olmaması, ilk defa kimyasal maddeyi ne zaman kullanmaya başladıkları, kimyasal madde kullanmaya nasıl başladıklarını, değişkenlerine göre incelenerek elde edilen bulgular sunulmuştur. Sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı ile cinsiyet değişkenine ilişkin χ^2 (Ki-Kare) sonuçları tablolar halinde verilmiş, diğer değişkenlere ilişkin bulgular metin içinde özetlenmiştir.

3.1. Sigara Kullanan Üniversite Öğrencilerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda sigara kullanan öğrenciler bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Cinsiyetlerine göre sigara içen öğrencilerin dağılımları ve χ^2 sonuçları Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo-1 Cinsiyetlerine göre sigara kullanan öğrencilere ilişkin sayı ve yüzdeler ile χ^2 sonuçları

Cinsiyet	Kadın	Erkek	TOP.%(n)
Sigara	%	%	
Satır yüzdeleri			
Kullan.	51	49	100 (514)
Kullanma	57	43	100 (698)
TOP.%(n)	55 (664)	45(548)	100 (1212)
Sütun yüzdeleri			
Kullan.	40	46	42 (514)
Kullanma	60	54	58 (698)
TOP.%(n)	100 (664)	100(548)	100 (1212)

$$\chi^2= 4.223 \quad DF= 1 \quad p= .0339$$

Tablo-1'de görüldüğü gibi, toplam öğrencilerin %42'si sigara kullandıklarını ifade etmişlerdir. Sigara kullandıklarını ifade edenlerin %51'i kadın, %49'u ise erkektir. Sütun yüzdelerden anlaşılacağı üzere, kız öğrencilerin %40'ı, erkeklerin ise %46'sı sigara kullanmaktadır. Gruplara ilişkin yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($\chi^2= 4.223$, $p= .0399$). Yüzdelerden anlaşıldığı kadarıyla, üniversite son sınıf öğrencilerinin yaklaşık yarısı sigara kullanmaktadır. Kız ve erkek öğrencilerin sigara kullanma oranları birbirine yakın olmakla birlikte, sigara kullanan erkeklerin oranı kızlara göre biraz daha yüksektir.

Sigara kullandıklarını belirten öğrencilerin %12'si kendi ailelerini "üst", %79'u "orta", %10'u ise "alt" sosyo-ekonomik düzeyde (SED) olarak tanımlamışlardır. Ailesini üst veya orta SED'de gören öğrencilerin %41'i, alt SED'de görenlerin ise %71'i sigara kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($\chi^2=88.276$, $p=.0001$). Anlaşılacağı gibi, öğrencilerin algılarına göre ailenin SED'i düştükçe, buna paralel olarak, sigara içenlerin oranında manidar bir artış olmaktadır. Sonuç olarak ailesini düşük SED'de gören öğrencilerin daha çok sigara kullanma eğilimi içinde oldukları söylenebilir.

Sigara içen öğrencilerin %39'u ailesini "dindar", %57'si "biraz dindar", %4'ü ise "ateist" olarak belirtmiştir. Ailesi "dindar" olan öğrencilerin %37'si, ailesi "biraz dindar" olanların %46'sı ve ailesi "ateist" olan öğrencilerin %60'ı sigara kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($\chi^2= 13.526$, $p=.0012$). Anlaşılacağı gibi, ailenin dindarlık düzeyi yükseldikçe, buna paralel olarak, sigara içen öğrencilerin oranında manidar bir azalma gözlenmektedir.

Öğrencilerin dindarlık düzeylerine bakıldığında, sigara kullandığını ifade eden öğrencilerin %14'ü kendilerini "dindar", %63'ü "biraz dindar", %23'ü ise "ate-

ist" olarak tanımlamışlardır. Kendisini "dindar" olarak gören öğrencilerin %23'ü, "biraz dindar"ların %45'i ve "ateist" grubun ise %66'sı sigara kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=25.616$, $p=.0001$). Yüzdelerden anlaşıldığı kadarıyla, dindarlık düzeyi düştükçe, sigara kullananların oranı manidar düzeyde yükselmektedir. Elde edilen bu bulgular ailenin dindarlık düzeyi ile ilgili elde edilen bulgularla tutarlılık göstermektedir. Elde edilen bulgulardan dinsel değerlerin gençlerin sigara kullanma alışkanlığı kazanmasını önleyen faktörlerden birisi olduğu söylenebilir.

Sigara kullanan toplam öğrencilerin %42'si ailesiyle birlikte, %58'i ise ailesinde ayrı, evlerde veya yurtlarda, kaldıklarını belirtmişlerdir. Ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin %39'u, ailesinden ayrı kalan öğrencilerin ise %46'sı sigara kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=5.62$, $p=.0178$). Anlaşılacağı gibi, ailesinden ayrı kalan öğrenciler daha çok sigara kullanmaktadırlar. Buradan, çocuğun sigara kullanma alışkanlığı kazanmasında ailenin önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Sigara kullanan toplam 514 öğrenciden %68'i kendi ailelerinde de sigara içildiğini %32'si ise içilmediğini ifade etmişlerdir. Ailesinde sigara kullananlar olduğunu belirten öğrencilerin yaklaşık beşte üçü sigara kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=8.86$, $p=.0012$). Anlaşılacağı gibi, sigara içen öğrencilerin çoğunun ailesinde de sigara kullananlar bulunmaktadır. Sigara kullanma alışkanlığının kazanılmasında ailede o alışkanlığa sahip olanların bulunması önemli bir etmen olarak görülmektedir.

Sigara kullanan üniversite öğrencilerinin sigara kullanma alışkanlığını hangi yıllarda kazandıkları incelendiğinde, sigara kullananların yaklaşık %4'ünün ilkokul, %17'sinin orta okul, %43'ünün lise ve %36'sının ise üniversite yıllarında sigara kullanma alışkanlığı kazandıkları anlaşılmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=11.243$, $p=.0069$). Görüleceği gibi, üniversite öğrencilerinden sigara kullananların yaklaşık üçte ikisi sigara alışkanlıklarını ilk ve orta öğretim aşamasında kazanmaktadırlar.

Sigara kullanan öğrencilerin bu alışkanlığı nasıl kazandıkları incelendiğinde, sigara kullanan grubun %44'ünün "arkadaş" etkisiyle, %21'inin "can sıkıntısı"ndan, %17'sinin "büyükler özentisi"nden, %9'unun "hoşuna gittiği için" ve %9 kadarının ise "diğer" nedenlerle sigara kullanmaya başladığı anlaşılmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=12.594$, $p=.0050$). Görüldüğü gibi, sigara alışkanlığı kazanmada "arkadaş" etmeni birinci

sırada önemli rol oynamaktadır. Yine, cansıkıntısı, özentisi gibi etmenler önemli görünmektedir.

3.2. Alkol Kullanan Üniversite Öğrencilerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda alkol kullanan öğrenciler bazı değişkenler açısından incelenmiştir. Cinsiyetlerine göre alkol kullanan öğrencilerin dağılımları ve x^2 sonuçları Tablo-2'de gösterilmiştir.

Tablo-2 Cinsiyetlerine göre alkol kullanan öğrencilere ilişkin sayı ve yüzdeler ile x^2 sonuçları

Cinsiyet	Kadın	Erkek	TOP.%(n)
Alkol	%	%	
Satır yüzdeleri			
Hiç kull..	59	41	100 (458)
Ayda birkaç kez	56	44	100 (450)
Haftada birkaç kez	49	51	100 (280)
Günlük kull.	20	80	100 (30)
TOP.%(n)	55 (666)	45(552)	100 (1218)
Sütun yüzdeleri			
Hiç kull..	41	34	38 (458)
Ayda birkaç kez	38	36	37 (450)
Haftada birkaç kez	21	26	23 (280)
Günlük kull.	1	4	2 (30)
TOP.%(n)	100 (666)	100 (552)	100 (1218)

$x^2=21.537$ DF= 3 $p=.0001$

Tablo-2'de görüleceği gibi, üniversite öğrencilerinin %62'si farklı derecelerde de olsa alkol kullanmaktadır. Dikkati çeken nokta, öğrencilerin %25 kadarının haftada birkaç kez veya günlük olarak alkol kullanmalarıdır. Bu %25'lik grup içinde zaten %2'sinin günlük alkol kullandığı bu nedenle alkol bağımlısı oldukları, %23'ünün ise bağımlılık riski altında olduğu düşünülebilir.

Satır yüzdelerine bakıldığında, günlük olarak alkol kullandıklarını ifade edenlerden %80'inin erkek, %20'sinin ise kadın olduğu; haftada birkaç kez alkol kullananların ise yaklaşık olarak yarısının kadın olduğu görülmektedir. Her cinsiyet kendi içinde incelendiğinde, kadınların %1'inin günlük, %21'inin haftada birkaç kez; erkeklerin %4'ünün günlük, %26'sının haftada birkaç kez alkol kullandıkları anlaşılmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=21.537$, $p=.0001$). Elde edilen sonuçlardan, ister kız, ister erkek olsun üniversite öğrencilerinden yaklaşık dörtte birinin, haftada birkaç kez veya günlük olarak alkol kullanmaları nedeniyle, alkol riski altında bulunduğu söylenebilir.

Öğrencilerin %45'i ailelerini "dindar", %53'ü "biraz dindar" ve %3'ü ise "ateist" olarak tanımlamışlardır.

Alkol kullanan öğrenciler, ailelerinin dindarlık düzeylerine göre incelendiğinde, ailesini "dindar" olarak tanımlayan öğrencilerden %15'inin; "biraz dindar" olarak tanımlayanların %33'ünün, "ateist" olarak tanımlayanların da %51'inin günlük veya haftada birkaç kez alkol kullandıkları görülmüştür. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2= 16.608$, $p= .0001$). Görüleceği gibi, ailesinin dindarlık düzeyi düşükçe, buna paralel olarak, alkol kullanan öğrencilerin oranında bir yükselme gözlenmektedir. Bu sonuçlara dayanarak dindarlık düzeyi ve cinsiyeti ne olursa olsun üniversite öğrencilerinin dörtte birinin alkol riski altında bulunduğu; bununla birlikte ateist ailelerin çocuklarının dindar aile çocuklarına göre biraz daha fazla risk altında oldukları söylenebilir.

Alkol kullanan öğrenciler dindarlık düzeylerine göre incelendiğinde, öğrencilerin %25'inin kendilerini "dindar", %60'ının "biraz dindar" ve %15'inin de "ateist" olarak tanımladıkları görülmüştür. Günlük olarak alkol kullandıklarını belirten öğrencilerin % 27'sinin "biraz dindar", %73'ünün "ateist" olduğu gözlenmiştir. Dindar öğrencilerden günlük olarak alkol kullandığını belirten çıkmamıştır. Yine, dindar grup içinde haftada birkaç kez alkol kullananların oranı %5 iken, bu oran biraz dindarlar için %27 ve ateistler için %36 olarak çıkmıştır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2=30.554$, $p= .0001$). Anlaşılacağı gibi, dindarlık düzeyi düşükçe gruplarda alkol riski artmaktadır.

SED'e göre bakıldığında, günlük olarak alkol kullandığını belirten grubun %27'sinin üst, %60'ının orta, %13'ünün de alt SED'de yer aldığı görülmektedir. Yine haftada birkaç kez alkol kullandığını ifade edenlerin %16'sının üst, %79'unun orta, %5'inin alt SED'de yer aldığı izlenmektedir. Her grup kendi içinde incelendiğinde, ailesini üst SED'de gören öğrencilerden %35'nin, orta SED'de bulunanların %24'ünün ve alt SED'dekilerin %26'sının günlük veya haftada birkaç kez alkol kullandıkları anlaşılmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2= 22.747$, $p= .0009$). Görüleceği gibi, ailesinin SED'i ne olursa olsun tüm öğrenciler için alkol bir risk olmakla birlikte, üst SED'de bulunan öğrenciler için bu risk daha manidardır.

Alkol riski altında bulunan öğrenciler aileleriyle birlikte mi yoksa ayrı mı kalmaktadırlar? Öğrencilerin %46'sı ailesiyle, %54'ü ise ailesinden ayrı olarak kalmaktadır. Ailesiyle birlikte kalan grubun %28'inin, ailesinden ayrı olarak kalan grubun %23'ünün günlük veya haftada birkaç kez alkol kullandıkları anlaşılmıştır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2= 8.271$, $p= .0407$). Görüleceği gibi, ailesiyle birlikte kalan öğrenciler arasında, beklenenin aksine, günlük veya haftada birkaç kez alkol kullananların oranı manidar düzeyde daha yüksektir.

Bunun nedeni ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin ekonomik koşullarının daha iyi olması, ailelerinde alkol kullanılıyor olması ve dindarlık düzeylerinin daha düşük olması olabilir.

Toplam öğrencilerin %69'u ailelerinde az çok alkol kullanan olduğunu belirtmişlerdir. Günlük veya haftada birkaç kez alkol kullanan öğrencilerin ise %92'si ailede alkol kullananlar bulunduğunu ifade etmişlerdir. Anlaşılacağı gibi, ailede alkol kullanan birilerinin olması ile öğrencilerin alkol kullanmaları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Günlük olarak veya haftada birkaç kez alkol kullanan öğrencilerin %3'ü ilkokuldayken, %29'u orta okul yıllarında, %48'i lise yıllarında ve %20'si ise üniversite yıllarında ilk defa alkol almayı denediğini belirtmişlerdir. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2= 14.626$, $p= .0001$). Görüleceği gibi, alkol riski altında kabul edilebilecek grubun çoğunluğu alkolü ilk defa orta öğretim yıllarında denemişlerdir. Alkolü ilk defa orta öğretim yıllarında içmeyi deneyen öğrencilerin bir kısmının ilk denemeye birlikte alkol kullanma alışkanlığı kazanmaya başladığı akla gelmektedir.

Yine günlük olarak veya haftada birkaç kez alkol kullanan öğrencilerin %45'i arkadaşlarıyla, %32'si tek başlarına, %13'ü özel bir günde kalabalık bir grupta, %5'i ailesiyle ve %5 kadarı ise diğer durumlarda ilk defa alkol içtiklerini belirtmişlerdir. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($x^2= 17.113$, $p= .0067$). Görüleceği gibi, alkol riski altında bulunanların yarıya yakını arkadaşlarıyla ilk defa alkol içtiklerini belirtirken, ikinci sırada tek başına alkol alanlar gelmektedir. Tek başına ilk defa alkol içen öğrencilerin muhtemelen yaşadıkları zorlanmalı bir durumla başa çıkmak için alkol kullanmayı denemiş oldukları düşünülebilir.

3.3. Uyuşturucu Kullanan Üniversite Öğrencilerine İlişkin Bulgular

Bu kısımda uyuşturucu kullanan ve kullanmayan öğrenciler bazı bağımsız değişkenler açısından incelenmiştir. Cinsiyetlerine göre uyuşturucu kullanan öğrencilere ilişkin sayı ve yüzdeler ile x^2 sonuçları Tablo-3'de sunulmuştur.

Tablo-3'de görüleceği gibi, toplam öğrencilerin %2'si uyuşturucu kullanmakta olduklarını ifade etmişlerdir. Uyuşturucu kullanmakta olan öğrencilerin ($n=24$) %42'si kız, %58'i erkek öğrencilerdir. Cinsiyetler kendi grubu içinde değerlendirildiğinde, kızlar arasında uyuşturucu kullananların oranı %2 iken, bu oran erkekler için %3 çıkmıştır. Ancak yüzdeler arasındaki fark manidar bulunmamıştır ($x^2= 1.673$, $p= .1959$).

Tablo-3 Cinsiyetlerine göre Uyuşturucu kullanan öğrencilere ilişkin sayı ve yüzdeler ile χ^2 sonuçları

Cinsiyet	Kadın	Erkek	TOP.% (n)
Sigara	%	%	
Satır yüzdeleri			
Kullan.	42	58	100 (24)
Kullanma	55	45	100 (1194)
TOP.%(n)	55 (666)	45(552)	100 (1218)
Sütun yüzdeleri			
Kullan.	2	3	2 (24)
Kullanma	99	97	98 (1194)
TOP.%(n)	100 (666)	100(552)	100 (1218)

$\chi^2=1.673$ DF= 1 p= .1959

Uyuşturucu kullanan öğrenciler, ailelerinin dindarlık düzeyine göre incelendiğinde, uyuşturucu kullanmakta olan öğrencilerin %50'sinin ailesinin "dindar", %33'ünün ailesinin "biraz dindar" ve %17'sinin ailesinin "ateist" olduğu görülmektedir. Her grup kendi içinde değerlendirildiğinde, ailesi "dindar" olan öğrencilerden uyuşturucu kullananların oranının %2, ailesi "biraz dindar" olan grupta %1, ailesi "ateist" olan grupta ise uyuşturucu kullananların oranının %13 olduğu anlaşılmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($\chi^2= 20.233$, $p=.0001$). Görüldüğü gibi, ailenin dindarlık düzeyi düştükçe o aile gençlerinde uyuşturucu kullananların oranında manidar bir artış gözlenmektedir.

Uyuşturucu kullanan öğrenciler (n=24), dindarlık düzeyine göre incelendiğinde, bu öğrencilerin %17'si kendilerini "dindar", %58'i "biraz dindar", %25'i "ateist" olarak görmektedirler. Her grup kendi içinde incelendiğinde, "dindar" gruptan %1'inin, "biraz dindar"lardan %2'sinin ve "ateist"lerin %3'ünün uyuşturucu kullandığı anlaşılmaktadır. Ancak yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmamıştır ($\chi^2=2.345$, $p= .3097$). Görüldüğü gibi, öğrencinin dindarlık düzeyi ne olursa olsun her gruptan uyuşturucu kullanan öğrenciler bulunmaktadır.

Uyuşturucu kullanan öğrenciler ailelerinin algıladıkları SED'lerine göre de incelenmişlerdir. Uyuşturucu kullanmakta olan öğrencilerden ailesini üst SED'de gören öğrenci çıkmamıştır. Uyuşturucu kullanan öğrencilerden %75'i ailesini orta, %25'i ise alt SED'de görmektedir. Ailesini orta SED'de gören öğrencilerin %2'si, alt SED'de gören grubun ise %9'u uyuşturucu kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar bulunmuştur ($\chi^2= 18.916$, $p= .0001$). Görüleceği gibi ailesini düşük SED'de görenler arasında uyuşturucu kullanımı daha yaygındır.

Uyuşturucu kullanmakta olduğunu ifade eden öğrencilerin %25'i ailesiyle birlikte, %75'i ise ailesinden

ayrı olarak kalmaktadır. Ailesinden ayrı olarak kalan öğrencilerden %3'ü, ailesiyle birlikte kalan öğrencilerin ise %1'i uyuşturucu kullanmaktadır. Yüzdeler arasındaki farklar manidar çıkmıştır ($\chi^2=4.47$, $p= .0345$). Görüleceği gibi, ailesi yanında kal(a)mamak öğrenciler açısından uyuşturucu konusunda risk oluşturmaktadır.

Uyuşturucu kullanan öğrencilerden tümü ailelerinde uyuşturucu kullanan olmadığını belirtmişlerdir. İlk defa uyuşturucuyu hangi yıllarda denedikleri sorulduğunda, %17'si lise yıllarında, %83'ü ise üniversite yıllarında denediklerini belirtmişlerdir. Uyuşturucu kullanan öğrencilerin % 80'i arkadaşlarının etkisinde kalarak, %20'si ise merak ettiği için ve kendi isteğiyle denediğini ifade etmiştir. Yüzdeler arasındaki farklar manidar çıkmıştır ($p= .001$). Görüleceği gibi, uyuşturucu, sigara, alkol kullanma gibi alışkanlıkların kazanılmasında "arkadaş" faktörü önemli rol oynamaktadır.

3.4. Sigara-Alkol ve Uyuşturucu Kullanımı Arasındaki İlişki

Sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı arasında manidar ilişkiler gözlenmektedir. Bu araştırmadan elde edilen bilgilere göre, günlük olarak alkol kullandıklarını belirten üniversite son sınıf öğrencilerinin % 80'i; haftada birkaç kez alkol kullananların ise %64'ü sigara içmektedir ($\chi^2= 61.28$, $p= .0001$). Yine uyuşturucu kullananların %80'i sigara içmektedir ($\chi^2= 11.765$, $p= .0006$). Aynı şekilde uyuşturucu kullananların (n=24) üçte biri günlük olarak, %17'si haftada birkaç kez alkol kullanmaktadır. Uyuşturucu kullananlardan hiç alkol kullanmadığını belirtenlerin oranı ise yaklaşık onda bir kadardır. Anlaşılabileceği gibi, uyuşturucu kullananların yaklaşık olarak üçte biri günlük olarak alkol kullanmaları nedeniyle alkolik denecek derecede risk altındadırlar. Genel olarak söylenecek olursa, bir kimyasal madde kullanma alışkanlığına sahip bireyin aynı zamanda başka kimyasal madde kullanma alışkanlığına da sahip olma olasılığı yüksek görünmektedir.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

(1) Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, üniversite son sınıf öğrencilerinin %42'si sigara kullanmaktadır. Sigaranın, düşük SED'de yer alan, ailesinin ve kendisinin dindarlık düzeyi düşük, ailesinden ayrı olarak yaşayan, ailelerinde sigara içenlerin bulunduğu ve çoğunluğu erkek olan öğrenciler arasında daha yüksek oranlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Sigara kullanan öğrencilerin yaklaşık beşte üçünün ilk defa sigara kullanmaya orta öğretim yıllarında başladıkları, ilk denemelerinde sırasıyla "arkadaşlar", "can sıkıntısı", "büyükler özentisi" ve "hoşlanma" gibi faktörlerin önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgulara dayanarak sigara kullanan öğrencilerin bireysel, ailesel ve sosyal nitelikli bazı sorunlar yaşadıkları, bunların üniversiteye giriş aşamasında üniversite planlarının olumsuz etkilendiği [17] bu nedenle okumakta oldukları programları ile de ciddi sorunlarının olabileceği akla gelmektedir.

Belirtilen nedenlerden dolayı daha orta öğretim yıllarında öğrencilerin arkadaşlarıyla veya genelde insanlarla sağlıklı ilişkiler kurabilmelerine, bireysel, ailesel, sosyal ve eğitimsel sorunlarının çözümüne yardımcı olmak önemli görünmektedir. Sigara kullanma alışkanlığı kazanmış olan öğrencilerin (bireyler) bu alışkanlıklarını bırakmalarına yardım etmek önemlidir ve bu amaçla sigara bıraktırma programları da hazırlanmaktadır [18, 1, 19] Ancak, bundan daha önemli olan öğrencilerin bu tür alışkanlıkları kazanmalarını önlemek olmalıdır. Bu durum, okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılarak zamanında ve gereği gibi sunulması zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri çerçevesinde öğrencilere "hayır" demeyi öğretmek, öğrencileri sportif etkinliklere yönlendirmek, onların iletişim becerileri ile sosyal destek sistemlerini geliştirmelerine yardım etmek önemli görünmektedir.

(2) Üniversite son sınıf öğrencilerinin yaklaşık beşte üçü farklı derecelerde de olsa alkol kullanmaktadır. Ancak, alkol miktarı belli olmamakla birlikte %2'si günlük olarak, %23'ü ise haftada birkaç kez olmak üzere alkol kullanmaktadır. Ailesinin ve kendisinin dindarlık düzeyi düşük, ailesi üst SED'de bulunan, ailesiyle birlikte kalan, ailesinde alkol kullananların bulunduğu erkek öğrenciler arasında daha yüksek oranlarda, günlük olarak veya haftada birkaç kez alkolün kullanıldığı anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular, Tuğrul ve Akman [20]'ın elde ettiği bulgularla tutarlılık göstermektedir. Tuğrul ve Akman, sözkonusu çalışmalarında kadınlardan çok erkeklerin; üst düzey gelire sahip, psikolojik sorunları daha yoğun, ailesinde sağlık ve sosyal yardım sorunları bulunan üniversite gençlerinin daha fazla alkol riski altında olduklarını ortaya koymuşlardır.

Günlük olarak veya haftada birkaç kez alkol kullanan öğrencilerden dörtte üçünün alkolü ilk defa orta öğretim yıllarında denedikleri ve ilk denemelerinde sırasıyla arkadaşlarının ve özel günlerde toplanan grupların etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Dikkati çeken bir nokta bu gruptaki öğrencilerin ailelerinin yaklaşık %92'sinde alkol kullanılmasına karşın, öğrencilerden ancak %5 kadarının ailesinde alkolü ilk defa denemiş olmalarıdır. Başka deyişle, çocuklar ailelerinden çok dışarıda ve özellikle de arkadaş gruplarıyla ilk defa alkolü denemektedirler.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nün tanımı çerçevesinde günlük olarak veya haftada birkaç kez alkol

kullanan öğrencilerin beden ve ruh sağlıkları ile aile ilişkileri, sosyal ve iş uyumlarının bozulacağı düşünülebilir ve muhtemelen alkol alma isteklerini kontrol etmekte güçlük çektikleri, bu nedenle alkol riski altında buldukları söylenebilir. Bunların zihinsel fonksiyon, çevreyi kontrol ve kendine saygı ve kendine karşı tutumları bakımından daha dezavantajlı durumda oldukları [21] öne sürülebilir. Ailelerinde ana-babaları alkol alan bu gençlerden bir kısmının stres altında buldukları, sorunlarla başa çıkarak için çözüm yollarına yönelebileceklerine daha çok çaresizliğe düştükleri ve alınyazısına sığındıkları, ayrıca benlik saygısı ve uyum düzeylerinin daha düşük olduğu [22], özellikle küçük yaşta alkol kullanmaya başlayanların daha çok risk altında oldukları [23] söylenebilir. Ancak alkola karşı tutum ile alkol kullanma arasında pozitif bir ilişki olduğu [24] da bilinmektedir. Bu nedenle daha orta öğretim yıllarından itibaren öğrenciler alkol konusunda bilinçlendirilebilir, alkola karşı sağlıklı bir tutum geliştirilmesine yardım edilebilir. Bu amaçla öğrencilerin aile, arkadaş ve öğretmenlerinden aldıkları sosyal destek düzeylerinin yükselmesine yardım edecek Psikolojik Danışma ve Rehberlik programları hazırlanabilir. Sosyal destek düzeylerinin yükseltilmesiyle öğrencilerin sigara, alkol ve uyuşturucu gibi maddeleri kullanma alışkanlığı kazanmaları önenebilir. Bu programların sağlıklı bir biçimde uygulanabilmesi ve amaca hizmet edebilmesinde öğretmen, veli ve diğer ilgililerin "rehber öğretmen"ler ile işbirliği kurup geliştirmeleri gerekmektedir.

(3) Kimyasal bağımlılıklar içerisinde en düşük oranda olmasına karşın, en tehlikeli ve bireyi en kısa sürede ölüme götürebilecek, bireyin beden ve ruh sağlığı ile iş ve sosyal yaşamını olumsuz etkileyecek olanı şüphesiz uyuşturucu kullanımıdır. Üniversite son sınıf öğrencileri arasında uyuşturucu kullananların oranı %2 kadardır. Rakam küçük gibi görünmekle birlikte, bu yüzde, onbin öğrencisi olan bir üniversitede 200 öğrencinin uyuşturucu kullanmakta olduğu anlamına gelmektedir. Elde edilen bulgular çerçevesinde, cinsiyetine göre uyuşturucu kullanan öğrencilerin oranları arasında manidar bir fark bulunmamaktadır. Ailesi dindar ve SED'i yüksek olan gruplarda uyuşturucu kullananların oranı daha düşüktür. Buna karşın, öğrencilerin dindarlık düzeylerine göre uyuşturucu kullananların oranında bir fark görünmemektedir. Uyuşturucu kullanan öğrencilerden hiçbirinin ailesinde uyuşturucu kullanan bulunmamakla birlikte, bunların beşte dördü uyuşturucuyu üniversite, beşte biri ise ilk defa lise yıllarında denediklerini; ilk denemelerinde "arkadaş", ile "merak ve bir seferden bir şey olmaz" gibi düşüncelerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Uyuşturucunun bireyin tüm yaşamında, beden ve

ruh sağlığı, sosyal ilişkiler ve iş yaşamında, etik ve moral değerlerinde nasıl olumsuz etkiler yarattığı bilinmektedir. Sigara ve alkol ile ilgili olarak söylenen olumsuzluklar uyuşturucu için de söylenebilir. Ancak uyuşturucu kullanımının alkol ve sigara kullanımından bir farkı vardır: Birey bir kez denemekle bile uyuşturucudan yakasını kolay alamamaktadır. Bu nedenle, psikolojik ve bedensel bağımlılık yaratması bakımından daha tehlikeli olduğu düşünülebilir.

(4) Sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı içiçe girmiş durumdadır. Alkol ve uyuşturucu kullananların çoğunun aynı zamanda sigara kullandıkları; uyuşturucu kullananların üçte birinin günlük olarak alkol kullandığı bulunmuştur. Elde edilen bu bulgulardan, bu tür kimyasal madde kullanan bireylerin farklı kişisel, ailevi ve sosyal sorunlara sahip oldukları, yaşam sorunlarıyla başa çıkamada gerçekçi ve sağlıklı stratejilere sahip olmadıkları, muhtemelen sosyal destek düzeylerinin düşük olduğu ve yardım almaya ihtiyaç duydukları söylenebilir. Kullanımı bireye geçici zevk vermekle birlikte bu tür alışkanlıklarını devam ettirmekten vazgeçme isteği içinde olabilecekleri aklmaktadır.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre, sigara ve alkol kullanma alışkanlığına sahip öğrencilerin azımsanamayacak bir kısmı, bu maddeleri orta öğretim yıllarında denemiş ve muhtemelen bu maddeleri kullanmaya o yıllarda almışlardır. Bu araştırmanın denekleri 1992'den önceki yılların orta öğretim öğrencileridirler. Basından elde edilen bilgilere göre orta öğretim kurumlarında öğrencilerin bu tür kimyasal madde kullanma alışkanlığı kazanmaları riski gittikçe artmaktadır. Orta öğretim öğretmen ve yöneticileri de bu doğrultudaki gözlemlerini ifade etmektedirler. Nitekim zaman zaman Milli Eğitim örgütünden özellikle uyuşturucu satıcılarına karşı dikkatli olunması yönünde uyarılar gelmektedir. Öğrenci velilerinin konuyla ilgili olarak tedirginliklik yaşadıkları gözlenmektedir.

Ancak, polisiye önlemler mutlaka gerekli olmakla birlikte yeterli kabul edilemez. Bireyin sigara, alkol ve uyuşturucu gibi en tehlikeli alışkanlıkları kazanmasının psikososyal nedenlerine inilmelidir. Nitekim, sigara ve alkol kullanan öğrencilerin önemli bir kısmı bu maddeleri ilk defa orta öğretim yıllarında denediklerini ifade etmişlerdir. Deneme nedenleri arasında ise "arkadaş" etkisi, "can sıkıntısı" ve "merak" gibi etmenler gelmektedir. Kimyasal madde kullanımının kontrol edilebilmesi bakımından orta öğretim yıllarından itibaren öğrencilere bilgi verilerek psiko sosyal sorunlarının çözümüne yardım amacıyla Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılabilir. Bu hizmetlerin yaygınlaşması ve başarısı oranında koruyucu ruh sağlığı hizmetleri de gerçekleşmiş ola-

caktır. Bu çerçevede okullara yeteri kadar (her 300 öğrenciye bir psikolojik danışman olmak üzere) rehber veya psikolojik danışman atanması ve Rehberlik programlarının çerçevesinin buna göre oluşturulması gerekli görünmektedir.

KAYNAKÇA

1. Korkut, F.; (1994) Bir sigara Bırakma Programının Ön Denemeleri ve Uygulama. Çukurova Üniversitesi 1. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt:3, s:1011-1016
2. Yazgan-İnanç, B.; (1994) Sigara İçme Alışkanlığı ve Alışkanlığın Bırakılmasına İlişkin Yaklaşımlar. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(1), 35-44
3. Smith, M. J.; Abbey, A.; Scott, R. O.; (1993) Reason for Drinking Alcohol: Their relationship to Psychosocial variables and Alcohol Consumption. International Journal of the Addictions, 28(9), 881-908
4. Johnson, V.; Pandina, R. J.; (1993) A Longitudinal Examination of the Relationships Among Stress, Coping Strategies, and Problems as Sociated with Alcohol Use. Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 17(3), 696-702
5. Kriegler, K. A.; Baldwin, J. N.; Scott, D. M.; (1994) A Survey of Alcohol and Other Drug Use Behaviors and Risk Factors in Health Profession Students. Journal of American College Health, 42(6), 259-265
6. Foxcroft, D. R.; Lowe, G.; (1992) The Rol of the Family in Adolescent Alcohol Abuse: Socialization and Structural Influences. Journal of Adolescent Chemical Dependency, 2(2), 75-91
7. Adelekan, M. L.; Abiodun, O. A.; ve ark.; (1993) Psychosocial Correlates of Alcohol, Tobacco and Cannabis use: Findings From a Nigerian University. Drug and Alcohol Dependence, 33(3), 247-256
8. Johnson, V.; Pandina, R. J.; (1993) Affectively, Family Drinking History and the Development of Problem Drinking: A Longitudinal Analysis. Journal of Applied Social Psychology, 23(24), 2055-2073
9. Kraft, P.; Rise, J.; (1994) The Relationship Between Sensation Seeking and Smoking, Alcohol Consumption and Sexual Behavior Among Norwegian Adolescent. Health Education Research, 9(2), 193-200
10. Sussman, S.; Dent, C. W.; ve ark.; (1994) Psychosocial Variables as Prospective Predictors of Violent Events Among Adolescents. Health Values: The Journal of Health Behavior, Education and Promotion, 18(3), 29-40
11. Hupkens, C. L.; Knibbe, R. A.; Drop, M. J.; (1993) Alcohol Consumption in the European Community: Uniformity and Diversity in Drinking Patterns. Addiction, 88(10), 1391-1404

12. Lindman, R. E.; Lang, A. R.; (1994) The Alcohol-Aggression Stereotype: A Cross-Cultural Comparison of Beliefs. *International Journal of the Addictions*, 29(1), 1-13
13. Boyer, P. A.; (1989) A Guide to Therapy with Families with a Chemically Dependent Parent. *Psychotherapy*, 26(1), 88-95
14. Suman, L. N.; Nagalakshmi, S. V.; (1993) Personality Dimension of Alcohol Dependent Individuals and Their Spouses. *NIMHANS Journal*, 11(2), 95-98
15. Curry, R. L.; (1994) Beverage Alcohol Spending in Singapore: An Empirical Update. *International Journal of the Addictions*, 29(5), 659-665
16. Welsh, J. A.; Buchsbaum, D. G.; Kaplan, C. B.; (1993) Quality of Life of Alcoholics and Non-alcoholics: Does Excessive Drinking Make a Difference in the Urban Setting? *Quality of Life Research. An International Journal of Quality of Life Aspects of Treatment, Care and Rehabilitation*, 2(5), 335-340
17. Schulenberg, J.; Bachman, J. G.; ve ark.; (1994) High School Educational Success and Subsequent Substance Use: A Panel Analysis Following Adolescents into Young Adulthood. *Journal of Health and Social Behavior*, 35(1), 45-62
18. Bolumar, F.; Rebagliato, M.; ve ark.; (1994) Smoking and Drinking Habits Before and During Pregnancy in Spanish Women. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 48(1), 36-40
19. Korkut, F.; (1997) An experiment on Quitting Smoking Programme. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi (Journal of Education)*, sayı:13, 57-61
20. Tuğrul, C.; Akman, Y.; (1996) Üniversite Gençliğinde Alkol Kötüye Kullanım Riskini Yordayan Değişkenler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 3(2), 73-80
21. Şylaja, H.; Sananda, R.; H. Sam; (1994) Mental Health Status and Value Orientation Among Alcohol and Drug Addicts. *Psychological Studies*, 39(1), 21-24
22. Tuğrul, C.; (1994) Alkoliklerin Çocuklarının Aile Ortamlarındaki Stres Kaynakları, Etkileri ve Stresle Başa Çıkma Yolları. *Türk Psikologlar Dergisi*, 9(31), 57-73
23. Borges, N. J.; Hansen, S. L.; (1993) Correlation Between College Students' Driving Offenses and Thier Risks For Alcohol Problems. *Journal of American College Health*, 42(2), 79-81
24. Edmundson, E. W.; Clifford, P.; ve ark.; (1994) The Development of a Model to Predict Drinking Behavior From Attitudes in University Students. *Journal of Primary Prevention*, 14(4), 243-277